

Oppelt Józsefné

Drogfüggőség – a francia prevenciós modell*

A drog ellen küzdve, remélve, hogy a problémát teljesen megszüntethetjük, nem találhatunk egyedülálló és üdvözítő választ és megoldásmódot. Az egyetlen lehetséges attitűd a „bármit is teszünk” attitűd: a drogok mindig létezni fognak, bármit is teszünk, s kiváltani a függőséget nem csak a drogok teljes megemmisítésével lehet. Csak ilyen nézőpont segíthet megtalálnunk a megfelelő gondolkodásmódot és a szükséges akciókat.

A drogfüggőség, a drogproblémák terjedése valós veszély az európai társadalmak számára, mely egyszerre jelent egészségügyi, gazdasági-szociális és etikai kihívást. Kezelésükre szinte mindenütt különböző elveket és módszereket dolgoztak ki, s ültettek át a gyakorlatba.

A francia megelőzési és védelmi szisztéma a 70-es évek elején alapozódott meg.

Bár a drogprobléma mindenkit érinthet, a függő személyek kezelése, a családtagjaikkal, rokonaikkal együttműködő megelőzés és a védelem nem lehet bárki feladata, e tevékenység szakértelmet, hozzáértést igényel. Ezért a franciák specializált drogambulanciákat alapítottak, s kiépítették együttműködési hálózatukat is. Általuk vált lehetővé sajátos eljárásmodok kidolgozása, a társadalmi integráció elősegítése és végül, de nem utolsósorban a túl általános, céltalan problémakörök kizárása.

A tágan értelmezett prevenció különböző részterületeket fog át a társadalmi egészségneveléstől egészen az erőszak elleni harcig terjedően. A prevenciós akcióterveket nem lehet pár szóban összegezni. Bármilyen témájúak és formájúak is, a társadalom minden színterére kiterjednek, a család szintjétől a település szintjéig, a baráti körtől az iskolai és egyéb közösségekig. Valódi hatékonyságuk alapja az, hogy figyelembe veszik a realitást és az „itt és most” szituációját a szociális munkások erőforrásainak, tapasztalatainak felhasználásával kívánják megoldani.

A bajban levő fiatalok problémáikat korai tünetcsoportok megjelenésével üzenik meg környezetüknek: magatartási és alvászavarok, iskolakerülés és esetenkénti toxikózis jellemezheti őket. Ha ezeket a tüneteket a felnőttek figyelmen kívül hagyják, súlyosabb jelenségek következnek, mint például a fiatalkori bűnözés, öngyilkossági kísérlet, rendszeres droghasználat. Ezek a szímtómák azt is jelzik, hogy a tinédzser mély lelki válságban van. Ilyen helyzetben sok fiatal egyetlen kommunikációs lehetőségnek a felnőttek és a társadalom kijátszását tartja.

Válságuk oka többnyire érzelmi és társaskapcsolati, összefüggésben a céltalansággal, az érzelmi indifferenciákkal és a kommunikáció hiányával.

Orvosok, pszichológusok a megmondható, hogy a problémák mögött hány esetben húzódik meg funkciózavar, különösen a család funkciózavara, a szülő-gyerekek kapcsolat működéséptelensége. Ez azért is sajnálatos, mert a család a prevenció legtermészetesebb és legideálisabb színtere lehetne.

* Az összegzés a Drog és politika elnevezésű, 1993-ban megrendezett konferenciát követően, Pascale Crosnier előadása és a francia kollégákkal folytatott konzultáció alapján készült.

Gyermekeink társas kapcsolatainak alakulását tekintve a család az elsődleges felelősségi körben helyezkedik el. Nevelési környezetként implicit hatása igen erős: szülői, egyéni példánk erősebb minta, mint szavaink, közléseink.

A helyzetet vizsgálva nyilvánvaló, hogy sok hátrányos, visszahúzó környezetben élő fiatal a negatív hatások ellenére kiegyensúlyozott, boldog felnőtté válik. Eppen ezért a hatékony megelőző politikák alapkérdése, hogy miért, mitől válik az egyik droghasználóvá, fiatalkori bűnözővé, mentálisan beteggé, s mitől tudja a másik kezelni ugyanezeket a hatásokat.

Jóllehet a kérdésre egyszerűen választ találhatunk, nagyon nehéz „válaszainkat” a gyakorlatban is alkalmazni.

A tapasztalatok szerint elsők között kerülhetnek ki a veszélyhelyzetből azok, akik tágabb családi, társas vagy nevelési környezetükben a szülők helyét átvállaló, őszinte felnőtt segítőtőre találnak.

Mivel az általános prevenció programok többnyire a felnőtt segítő közreműködésén alapszanak, napjaink jellemzője a 20-30 évvel ezelőtti természetes szociális segítő hálózat progresszív visszatelepítése. Ezen intézményhálózatok a szociális munkások, illetve a valóság talaján álló más segítő munkáján alapján szerveződnek meg. *A megelőzésnek a fiatal személyiségére és nem csupán a problémák tüneti kezelésére kell irányulnia.* Gyakorta csak a már központi tünetként megjelenő droghasználat készletti aggodalomra a felnőtteket (szülőket, tanárokat, helyi képviselőket stb.). A megelőzési politikának természetesen számolnia kell ezekkel a tünetekkel, hogy korlátozni tudja a droghasználatot, a fiatalok bűnözést és az öngyilkossági kísérleteket. Fontos azonban, hogy az akciók tervezésekor a fenti tüneteket a fiatalok *negatív stresszhatások megjelenéseként* értelmezzük.

A valódi megelőzésben mindig lokalitás van, figyelembe kell vennie a földrajzi, területi jellemzőket is. *Közmegelegedésre és közkfvánatra Franciaországban különböző akciók zajlanak a városi, társadalmi-gazdasági, kulturális, adminisztrációs és oktatási területeken, így például az iskolákban, a veszélyeztetett városokban, a külvárosokban, a vállalatoknál stb.* A „megszállási területek” előzetes kijelölése elősegíti, hogy figyelembe vétnessenek helyi sajátosságok és a fiatalok helyzetét befolyásoló körülmények. Egy helyszínen sikeres akciók azonban nem szükségszerűen sikeresek más helyszíneken. Közös érdek viszont a sikeres akciók összefüggéseinek az elemzése és más tapasztalati eredményekkel való összehasonlítása.

A prevenciónak segítenie kell a városi embereknek, hogy alakítani tudják saját környezetüket, s alkalmazkodni is tudjanak ahhoz. Ez elsősorban azoknak a szakembereknek a feladata, akik legelőször kerülnek kapcsolatba az ifjúsággal. Lényeges körületeként megvizsgálni minden egyes veszélyeztetett fiatalt abból a szempontból is, hogy milyen adottságokkal rendelkezik a szociális, az egészségügyi és a nevelési területeken. Lényeges az is, hogy milyen emberek foglalkoznak problémáikkal a rendőrségen, a bíróságokon, illetve az igazságügy más szintjein és az önkormányzatokban.

A személyközi kapcsolatrendszer azt jelenti, hogy létrejön egy olyan mediátori hálózat, amely *informál, meghallgat és orientál.* Olyan formális és informális csatornákat kell tehát kiépíteni, melyek lehetővé teszik a személyközi kapcsolatok működését. Ilyen típusú, akciókat generáló és indító hely Franciaországban már léteznek, nemzeti, regionális, megyei és helyi önkormányzati szinten téve lehetővé a különböző partnerek találkozáját, eszmecseréjét.

A „drogmunkások” igen fontos szerepet játszanak ebben a prevenció modellben. Klinikai tapasztalataik alapján lebontják, illetve világossá teszik, hogy me-

lyek azok a jelenségek, amelyeket nehéz megértetni az iskolával, a kerülettel, a várossal.

A specializált drogambulanciák munkakapcsolataik, együttműködési akcióik révén összekapcsolják a kívülálló egyéneket és szervezeteket. Ahhoz, hogy az együttműködés létrejöhessen, *szükséges, hogy ugyanazt a nyelvet beszéljék* vagy legalább képesek legyenek a mások által beszélt nyelv (és gondolkodásmód) minimális megértésére. Ezt időnkénti tréningek segítségével lehet elsajátítani. A tréning segít abban, hogy másképp tekintsünk a problémahelyzetbe került fiatalra. Segít megérteni, hogy a tünetnél sokkal fontosabb a tünet mögött álló, a probléma súlyát viselő, az azzal küzdő személy.

A tréningek és a hálózati munka lehetőséget adnak a leendő felnőtt közvetítőnek arra, hogy idejekorán felismerje a tüneteket, elsőként figyeljen fel a problémás fiatalokra, meghallgassa és szükség esetén drogambulanciára irányítsa őket.

Segítő felnőtt lehet bárki, aki alkalmas e feladatra a háziasszonytól a családi orvoson, a tanáron és a különböző szervezeteken át a hivatásos pártfogóig. A felnőtt segítők képzési tapasztalatai a tinédzserek felvilágosításával együtt azt is jelzik, hogy a félelem nem igazán jó információhordozó, így a félelemkeltés sem lehet hatékony megelőzési mód.

A legtöbb tizenéves tudja, hogy a drogok veszélyesek. De pusztán attól, hogy ezt az alapigazságot sokszor elismételjük, nem lesznek tudatában a veszélynek. Ellenkezőleg, a gyenge személyiségek lelki krízisbe kerülve a veszély vállalásától méginkább vonzódnak képzelhetik magukat.

Hasznosabb, ha meghalljuk, meghallgatjuk, amit mondanak, vagy megkérdézzük a drogokkal, drogproblémákkal kapcsolatos véleményüket, ahelyett, hogy olyan üzeneteket *címzünk és küldünk nekik, melyeket meg sem hallanak*, nem fogadnak. Ugyanígy, ha azt a nyelvet használjuk, mely a drogra mint káros anyagra koncentrálna, ahelyett, hogy a drogfüggőségre mint magatartásra koncentrálna, akkor elég kényelmesen elhithetjük magunkkal, hogy a veszély magában az anyagban rejlik, következésképpen a drogfüggő személyek függősége e személyektől független, külső tényező eredménye. Valójában a droghasználat többnyire rámutat a személyes és a társadalmi nehézségekre. A droghasználat nem más, mint adott személy kísérlete, hogy orvosolja egzisztenciális diszkomfortját.

A mód, ahogyan néhány kampányban kezelik a különböző drogeseteket (a mód, ahogyan bemutatják magát a drogot a tv-ben vagy az újságcikkekben), szembeesítheti a nem kezdeményező hallgatóságot a problémával, ugyanakkor fél megmutatni azok valódi, igazi gyökerét. A mindenkinek szóló prevenció akciók nem elemzik a kézenfekvő valóságot, nem veszik figyelembe a helyi szükségleteket, ezért kevésbé hatékonyak (lásd a nagyobb orvosi kampányokat). Alapvető jelentősége van a közelítésmódok sokszínűségének és a médianak, de bármelyiknek mindig alkalmazkodnia kell az adott valósághoz és tisztelnie kell a közös etikai és emberi értékeket.

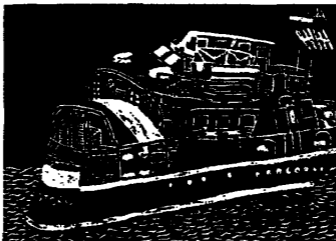
A valódi prevenció akció mindenkire számít és mindenkinek egyenlően érintettnek is kell lennie a dologban, hogy a probléma valódi jellegét foghassuk meg, és ne hanyagolódjanak el a különböző aspektusok. Az etikai felfogás az alap, mivel ez magába foglalja az emberi jogok és különbözőségek tiszteletét.

Végezetül szeretnék rámutatni arra a tényre, hogy magának a drognak a bemutatása kevésbé jelentős (ez nem jelenti azt, hogy nincs is rá szükség). A drog ellen küzdve, remélve, hogy a problémát teljesen megszüntethetjük, nem találhatunk egyedülálló és údvözítők választ és megoldásmódot. Az egyetlen lehetséges

attitűd a „bármit is teszünk” attitűd: a drogok mindig létezni fognak, bármit is teszünk, s kiváltani a függőséget nem csak a drogok teljes megsemmisítésével lehet. Csak ilyen nézőpont segíthet megtalálnunk a megfelelő gondolkodásmódot és a szükséges akciókat.

A drogprevenció legnagyobb akadálya a drog misztifikálása. Misztifikáljuk a drogot akkor, amikor elhiszük, hogy maga az anyag felelős a függőségért, ahelyett, hogy elhinnénk dr. *Olivensteinnek*, hogy *a drogfüggőség az ártalmatlan anyag, az adott személyiség, társadalom és kultúra találkozásának eredménye.*

A drogfüggőség többjelentésű téma, de a mód, ahogyan a média és a politikusok beszélnek róla és kezelik, elvezet bennünket a jelenség minden más aspektusának a tagadásához, illetve figyelmen kívül hagyásához. Éppen ezért a legjobb tanács, melyet azoknak a szülőknek adhatunk, akik nem tudják, mit tegyenek és kihez forduljanak a droggal kapcsolatban, az, hogy először is beszélgessenek és próbáljanak meg valódi kapcsolatot kialakítani és kommunikációt kezdeményezni gyermekeikkel.

Soós Edit 6. oszt.